

NEMİME

(النَمِيمَة)

Bozgunculuk amacıyla insanlar arasında söz taşıma, dedikodu yapma ve ikiyüzlülük anlamında ahlâk terimi.

Sözlükte “fısıltı halinde konuşmak, birinin sözünü yalan katarak nakletmek” anlamındaki **nemm** kökünden türeyen **nemîme** kelimesi “insanlar arasında kötülük, düşmanlık ve bozgunculuk maksadıyla söz taşıma, kovuculuk yapma, gammazlık” demektir. Sözlüklerde **nemîm** de aynı şekilde açıklanır (Râgıb el-İsfahânî, *el-Müfredât*, “nemm” md.; *Lisânü'l-Arab*, “nemm” md.; *Tâcü'l-Arûs*, “nemm” md.). Mâverdi **nemîmeyi**, “giybet sayılan kötü sözlere çirkin unsurlar katarak bunları insanları birbirine düşman edecek tarzda anlatma” diye tanımlamaktadır (*Edebü'd-dünyâ ve'd-dîn*, s. 259). Söz taşıyıp bozgunculuk yapmayı huy edinenlere **nemmâm** denir. Hadislerde **zü'l-vecheyn** (ikiyüzlü) tabiri de **nemmâma** yakın bir mânâda geçmektedir (Wensinck, *el-Mu'cem*, “vech” md.).

Kur'an-ı Kerim'de **nemîm** kelimesi, Hz. Peygamber'e haksız isnatlarda bulunup onun getirdiği ilâhî gerçekleri yalanlamaya kalkışan Mekke'li putperest lider tipinin bozguncu karakterini anlatan âyetlerde “yerli yersiz and içen, doğruyu yanlıştan ayırmaktan âciz, kusur arayıp imalı konuşan, süreklî laf taşıyan, iyiliği hep engelleyen, saldırgan, çok günahkâr, huysuz ve haşın, hoyrat ve şerir” meâlindeki ifadeler içinde geçmektedir (el-Kalem 68/11; krş. Şevkânî, V, 309-310). Bazı hadis mecmualarında **nemîme** konusunun ayrı başlıklar altında ele alındığı görülmektedir.

Ahlâk kitaplarında **nemîme** genellikle bir kimsenin aleyhindeki incitici, küçük düşürücü söz ve davranışlar için kullanılan **giybetle** birlikte geçmektedir (meselâ bk. Râgıb el-İsfahânî, *ez-Zerî'a ilâ mekârimi's-şerî'a*, s. 282-283; İbn Hazm, s. 43-44; İbn Abdülber, I, 397). Mâverdi, bir sözün içeriği doğru olsa bile anlatılması halinde kırıngılığa sebep olacaksa onu yaymanın yalan söylemek gibi haram olduğunu belirtmekte, **giybet**, **nemîme** ve **siâye** (şer ve fesad için koşturma) denilen söz ve davranışları buna örnek olarak göstermektedir (*Edebü'd-dünyâ ve'd-dîn*, s. 257). Gazzâlî “dilini âfetleri”nden bahsederken **giybetten** sonra **nemîmeye** yer vererek bir söz veya davranışın başkasına nakledilmesi halinde anlatılan şey **giyabında** konuşu-

lanı, olayın anlatıldığı kişiyi veya başka birini huzursuz ediyorsa bunları başkalarına açıklamanın **nemîme** kapsamına girdiğini belirtir (*İhyâ*, III, 156-158). Söz konusu olayın gerçek veya yakıştıma olması, söz, yazı yahut ima yoluyla anlatılması bunu **nemîme** olmaktan çıkarmaz. Gazzâlî, bazı âyetlerden hareketle **nemmâmlara** karşı nasıl davranılması gerektiğini de belirtmektedir. Buna göre **nemmâmın** sözlerini onaylamamak, yaptığına yanlışlığını kendisine açıklayıp bundan menetmek, onu kınamak, aleyhinde konuştuğu kişi hakkında suizanda bulunup olayın peşine düşmekten ve duyduklarını başkalarına anlatmaktan sakınmak gerekir. Gazzâlî böyle durumlarla karşılaşan Selef âlimlerinin davranışlarından örnekler vermekte, insanlara kötülük edip toplumda bozgunculuk çıkarma peşinde koşanları yeren âyetle (eş-Şûrâ 42/42), “İnsanların en kötüsü insanlara zarar vermesinden korkulandır” meâlindeki hadisin (*el-Muva'tta*’, “Hüsnü'l-huluk”, 4) **nemmâmları** da kapsadığını belirtmekte ve **nemmâmların** insanlara büyük zarar vereceğini söylemektedir (ayrıca bk. **GIYBET**).

BİBLİYOGRAFYA :

Râgıb el-İsfahânî, *el-Müfredât*, “nemm” md.; a.mlf., *ez-Zerî'a ilâ mekârimi's-şerî'a* (nşr. Ebü'l-Yezîd el-Acemî), Kahire 1405/1985, s. 282-283; İbnü'l-Esir, *en-Nihâye*, V, 126; *Lisânü'l-Arab*, “nemm” md.; *Tâcü'l-Arûs*, “nemm” md.; Wensinck, *el-Mu'cem*, “nemm”, “vech” md.leri; M. F. Abdülbâkî, *el-Mu'cem*, “nemm” md.; *el-Muva'tta*’, “Hüsnü'l-huluk”, 4; *Müsned*, I, 225, 266, 437; IV, 227; V, 389, 391; VI, 459; Buhârî, “Edeb”, 49; Müslim, “İmân”, 168, “Birr”, 102; Ebü Dâvûd, “Tahâret”, 11; Tirmizî, “Birr”, 78, 79; Harâitî, *Mesâvî'l-ahlâk ve mezmûmühâ* (nşr. Mustafa b. Ebü'n-Nasr eş-Şelebî), Cidde 1412/1992, s. 113; Mâverdi, *Edebü'd-dünyâ ve'd-dîn*, Beyrut 1398/1978, s. 257-259; İbn Hazm, *el-Ahlâk ve's-siyer*, Beyrut 1405/1985, s. 43-44; İbn Abdülber, *Behcetü'l-mecâlis*, I, 397-407; Gazzâlî, *İhyâ*, III, 156-158; Fahrreddin er-Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, XXXI, 91-92; Kurtubî, *el-Câmi'*, XVIII, 232; İbn Hacer, *Fethu'l-bârî* (Sa'd), XXII, 263; Şevkânî, *Fethu'l-kadîr*, Beyrut 1412/1991, V, 309-310.

MUSTAFA ÇAĞRICI

NEMİR b. KÂSIT
(Benî Nemir b. Kâsit)

(بنو نمر بن قاسط)

Rebia kabilesinin kollarından biri

(bk. **REBİA**).**NEMİRE MESCİDİ**(bk. **MESCİD-i NEMİRE**).**NEMİRİYYE**(bk. **NUSAYRİLİK**).**NEML SÜRESİ**

(سورة النمل)

Kur'an-ı Kerim'in yirmi yedinci süresi.

Mekke döneminde Şuarâ süresinden sonra nâzil olmuştur, doksan üç âyettir. Adını, Hz. Süleyman'ın ordusuna yol veren karıncayla ilgili kıssanın anlatıldığı 18. âyetten alır. Sûretü Süleyman olarak da anılır. Fâsılası “ م . ن . ن ” harfleridir. Kur'an'ın vahiy ürünü olduğunu belirtmekle başlayan sûrede ilâhî mesajın önceki tebliğcilerinden Hz. Mûsâ, Süleyman, Sâlih ve Lût'un mücadelelerinden örnekler verilmiş, ardından Allah'ın birliğinin delillerine ve âhiret hayatının önemine temas edilmiştir.

Sürenin muhtevasını bir girişten sonra iki bölüm halinde ele almak mümkündür. Mekke döneminin ikinci yarısında nâzil olduğu tahmin edilen sûre “tâ sîn” harfleriyle başlar, ardından, gelecek olan beyanların Kur'an'ın ve ilâhî kitabın âyetleri olduğu belirtilir. Bu âyetlerin inanan ve imanını namaz kılmak, zekât vermek (arınmak), büyük hesap gününün sorumluluğunu taşıdığını davranışlarıyla ortaya koymak suretiyle kanıtlayan kimseler için hidayet ve kurtuluş vesilesi olduğu zikredilir. Âhirete inananların dünyada derin bir gaflet içinde sıkıntılı bir hayat geçirdikleri, ölüm sonrası hayatta ise hüsrana mâruz kalcakları belirtir ve Hz. Peygamber'e hitap edilerek Kur'an âyetlerinin kendisine hakîm ve alîm olan Allah tarafından gönderildiği bildirilir (âyet: 1-6).

Peygamber kıssalarının yer aldığı birinci bölümde diğer sûrelerde ayrıntılı biçimde anlatılan Hz. Mûsâ'nın tebliğ hayatının bir kesiti verilir. Bu kısmın sonunda, Firavun ile taraftarlarına apaçık mucizeler gösterildiği ve onların iç dünyalarında bunların gerçekliğine tam kanaat getirdikleri halde sırf zulüm ve kibir yüzünden kabule yanaşmadıkları belirtilir. Arkasından hem Hicaz bölgesi Araplar'ının hem de onlarla temas halinde bulunan Ehl-i kitabın ortak kültüründe yer aldığı anlaşılan Hz. Süleyman'ın nübüvvet ve hükümdarlığı anlatılır. Onun kuş dilini bildiğinden, cinlere, insanlara ve kuşlara hükmettiğinden söz edilir. Sebe melikesi (Belkis) ile olan muhaberesi ve sonunda onun Süleyman'ın yanına gelerek hak dini benimsemesi anlatılır. Hz.

NEML SÜRESİ

Neml sûresinin ilk âyetleri

Sâlih ile Lût'un kendi kavimlerine yönelik tebliğlerine temas edilir. Her iki topluluğun ilâhî daveti kabul etmeyip peygamberlerine kötü muamelede buldukları ve sonunda helâk edildikleri haber verilir (âyet: 7-58).

Sûrenin ikinci bölümü Hz. Peygamber'e hitap ederek başlar. Ardından Allah'a şirk koşma saplantısının akıl, mantık ve ilim sahibi, fitratı bozulmamış insanın psikolojik yapısıyla bağdaşmadığını açıklamak üzere tabiatın yaratılışı, işleyişi, insan hayatıyla uyumlu ve ona yararlı hale getirilişine dair örnekler verilir. Bu arada arka arkaya gelen beş âyetten (27/60-64) her birinin sonunda, "Allah'la beraber bir tanı daha mı?" meâlinde hem sitem hem uyarı taşıyan cümle tekrar edilir. İnsan onuruyla bağdaşmayan şirk telakkisinin eleştirisine dair âyetlerin ardından göklerde ve yerde gaybı Allah'tan başka kimsenin bilemeyeceği ifade edilmek suretiyle gaybın bilinmesinin ulûhiyyet makamına mahsus olduğuna, kehanet vb. yollarla bu alandan haber vermenin bir nevi şirk sayıldığına işaret edilir. Âhret inancını reddedenlere uyarılarda bulunulur. Kur'an'ın, kitap ehlinin anlaşmazlığa düştüğü konuların çoğunu açıklığa kavuşturduğu, inanmak isteyenler için hidayet ve rahmet vesilesi olduğu ifade edilir. Tekrar Hz. Peygamber'e hitap edilerek Allah'a dayanması öğütlenir, apaçık bir gerçeği savunduğu halde inanmayanların bulunduğu hatırlatılır, bunların yaşayacağı âhret hayatının bazı dehşetli safhalarına temas edilir. 82. âyette kıyamete yakın bir zamanda yerden bir yaratık çıkarılıp onun vasıtasıyla o dönemdeki insanların dine karşı kayıtsızlığının belgeneceğinden söz edilir (bk. DÂBBETÜ'L-ARZ). Sûre Resûl-i Ekrem'in, tebliğ ettiği mesajla bağlılık ve sürekli Kur'an okumakla emrolunduğunun belirtilmesi, inanıp inanmanın insanların iradesine bağlı olduğu ve kendisinin sadece bir uyarıcı ko-

numunda bulunduğunu söylemesinin ardından bütün övgülere lâyık olan Allah'ın mucizelerini yakında göstereceğinin bildirilmesiyle sona erer (âyet: 59-93).

Neml sûresinin muhtevasından bu sûrenin, Allah'ın birliğine dayalı hak dinin son halkasını teşkil eden İslâmiyet'e karşı tepki ve direnişlerin gittikçe şiddetlendiği bir dönemde nâzil olduğu anlaşılmaktadır. Sûrede Hicaz bölgesi Araplar'ı ile Ehl-i kitabın ortak kültür unsurları kullanılarak hak dine davet faaliyetlerinden örnekler verilmiş, ayrıca Allah'ın birliği ve âhret hayatının gerçekliği özellikle vurgulanmış, bu arada Kur'an'ın geçmiş semavi kitaplar gibi vahiy ürünü olduğu tekrarlanmıştır. Sûrenin sonunda İslâm'ın yakın bir gelecekte başarıya ulaşacağına işarette bulunulmuştur. Nitekim Neml sûresinin hemen ardından nâzil olduğu kabul edilen Kasas sûresinin ilk âyetlerinde Mûsâ-Firavun mücadelesine atıfta bulunularak yeryüzünde hor ve güçsüz görülen zümrelerin geçmişte üstünlük taslayanların yerine hakkı temsil eden önderler olacakları hususunun Allah'ın muradı olduğu belirtilmektedir.

"Neml sûresini okuyan kimseye Hz. Süleyman, Hûd, Şuayb, Sâlih ve İbrâhîm'i tasdik veya tezkîp edenlerin sayısının on katı sevap verilir ve bu kişi kabrinden 'lâ ilâhe illallah' diyerek kalkar" meâlinde Hz. Peygamber'e nisbet edilen hadisin (Zemahşerî, IV, 480; Beyzâvî, III, 293) mevzû olduğu kaydedilmektedir (Muhammed et-Trablusî, II, 718-719).

İbn Ebû Hâtîm er-Râzî'nin *Tefsîrû'l-Kur'âni'l-'azîm* adlı rivayet tefsirinden Neml sûresinin metni Neş'et Mahmûd Abdurrahman el-Kûcek tarafından yüksek lisans tezi olarak neşre hazırlanmış (Câmiatü Ümmi'l-kurâ Külliyyetü'ş-Şerîa, Mekke 1404-1405), Abdürrab Nuvâbüddin, *ed-Da'Ve ila'llâh fi sûreti'n-Neml* adıyla bir doktora çalışması yapmıştır (el-Câmiatü'l-İslâmiyye, ed-dirâsâtü'l-ulyâ ed-da'Ve, Medine 1408).

BİBLİYOGRAFYA :

Bâkîllânî, *İ'câzû'l-Kur'ân* (nşr. M. Abdülmün'im el-Hafâcî), Kahire 1370/1951, s. 215-219; Ebû Abdullah es-Sayrafi, *Nüketü'l-İntişâr li-naqli'l-Kur'ân li'l-İmâm el-Bâkîllânî* (nşr. M. Zağlûl Selâm), İskenderiye, ts. (Dârü Bursaîd), s. 34-36; Zemahşerî, *el-Keşşâf* (nşr. Âdil Ahmed Abdülmevcûd - Ali M. Muavvaz), Riyad 1418/1998, IV, 471, 480; Beyzâvî, *Envârü't-tenzil*, Beyrut 1410/1990, III, 293; Muhammed et-Trablusî, *el-Keşfü'l-ilâhî 'an şedîdî'z-zâf ve'l-mevzû' ve'l-vâhî* (nşr. M. Mahmûd Ahmed Bekkâr), Mekke 1408/1987, II, 718-719; Âlûsî, *Rûhu'l-me'ânî*, Beyrut 1405/1985, XIX, 154; Elmallî, *Hak Dini*, V, 3652; Abdullâh Mahmûd Şehâte, *Ehdâfû külli sûre ve*

mekâşidühâ fi'l-Kur'âni'l-Kerîm, Kahire 1986, II, 272-276; M. Tâhir İbn Âşûr, *et-Tahrîr ve't-tenvîr*, Beyrut 1420/2000, XIX, 216-217; Maurice Chemoul, "Neml", *IA*, IX, 192; *el-Kâmûsü'l-İslâmî*, IV, 505; Seyyid Muhammed Hüseyinî, "Sûre-i Neml", *DMT*, IX, 360-361.

İŞHAK YAZICI

NEMRUD

(نمرود)

Hız. İbrâhîm döneminde tevhid inancının karşısındaki siyasal otoriteyi simgeleyen efsanevî kral.

Yahudi kutsal metinlerinde geçen **Nimrod** isminin İbrânice **marad** (isyan etmek) kökünden türediği ve "isyan edeceğiz" anlamına geldiği ileri sürülmüştür (Pesahim, 94^b; *Dictionary of Deities and Demons in the Bible*, s. 627). Ayrıca Talmud'da Nimrod kelimesi Amrafel (Amraphel) ismiyle özdeşleştirilirken (Erubin, 53^a) başka kaynaklarda Eski Mezopotamya tanrısı Ninunna'nın isminden çıkarılmış olabileceği hususu tartışılmıştır.

Tanah'a göre Nemrud, Nûh'un oğullarından Hâm'in torunu ve Kuş'un (Cush) oğludur (Tekvîn, 10/1-8; I. Târihler, 1/10). Hâm'in soyundan gelenlerin tarihin erken dönemlerindeki en sert ve saldırgan insanlar olduklarına, krallıklar kurup insanlığın kaderine hâkim olmaya çalıştıklarına ve Mısır, Libya, Arabistan, Hindistan gibi ülkelerin oluşumuna öncülük ettiklerine inanılmaktadır. Aynı soydan gelen Nemrud'un Bâbil'in yanı sıra Ninevâ ve Kalah'ı inşa ettiği söylenmiş, krallığının başlangıcı Şinar diyarındaki Bâbil, Ereğ, Akkad ve Kalde olarak gösterilmiştir (Tekvîn, 10/10-12). Tekvîn'de Nemrud'dan "yeryüzünde kudretli adam" ve "Rab indinde kudretli avcı" (Tekvîn, 10/8, 9) şeklinde söz edilmektedir. Tekvîn yorumcularına göre Nemrud karanlık fakat güçlü bir figürdür ve dünyanın ilk ve en büyük emperyalistidir (Phillips, s. 99-101, 107; Brett, s. 46-48). Talmud metinlerinde ise Nemrud'un, Hz. İbrâhîm'i ateşe atan ve bütün insanları Tanrı'ya isyana teşvik eden kötü yönetici olduğu üzerinde durulur (Erubin, 53^a; Pesahim, 94^b, 118^b). Ayrıca Nemrud ile Buhunnasr (Nebukadnezar) arasında bir soy ilişkisi kurulur (Hagigah, 13^a).

Genel olarak yahudi düşüncesine göre Nemrud kurnaz bir astrolog, putperest, çeşitli şehirleri kuran ve mâsum bebekleri katleden bir yönetici ve et yiyen ilk insandır (Ginzberg, I, 186-187; V, 199, 209). Bundan başka vahşi hayvanlara hükmeden bir kişi olarak da tanımlanmış, Tanrı'nın Âdem